

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
در رشته حقوق گرایش جزا و جرم‌شناسی

موضوع:

سیاست جنایی در قبال بزه‌دیدگان جرایم تروریستی

استاد راهنما:

دکتر حسین غلامی

استاد مشاور:

دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی

دانشجو:

سعیده موفق

پاییز ۱۳۸۸

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۱	مقدمه
۱۲	بخش اول) اهمیت، تعریف و گونه های بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۳	فصل نخست) بزه‌دیدگان جرایم تروریستی و تعریف آنها
۱۳	مبحث نخست) نقش و جایگاه بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست جنایی
۱۴	گفتار نخست) دلایل توجه به بزه‌دیدگان و ظهور بزه‌دیده شناسی در سیاست جنایی
۱۷	گفتار دوم) دلایل توجه به بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست جنایی
۲۰	گفتار سوم) سیر قانونگذاری کشورها در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۲۳	مبحث دوم) تعریف بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۲۴	گفتار نخست) مبانی تعریف بزه‌دیدگان تروریسم
۲۴	بند نخست) دشواری های تعریف بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۳۰	بند دوم) بررسی دیدگاههای حاضر در تعریف بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۳۰	الف) بزه‌دیدگان قانونی جرایم تروریستی
۳۴	ب) بزه‌دیدگان جرایمی با انگیزه های تروریستی
۳۶	فصل دوم) گونه شناسی بزه‌دیدگان جرایم
۳۶	مبحث نخست) بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در مقایسه با سایر بزه‌دیدگان
۳۶	گفتار نخست) تفاوت بزه‌دیدگان جرایم تروریستی با سایر بزه‌دیدگان
۴۱	گفتار دوم) گونه های بزه‌دیدگان جرایم تروریستی

۴۲ بند نخست) بزه‌دیدگان مستقیم و غیر مستقیم جرایم تروریستی
۴۷ بند دوم) بزه‌دیدگان فردی و جمعی جرایم تروریستی
۴۸ الف) بزه دیدگان فردی
۴۹ ب) بزه دیدگان جمعی
۵۱ ۱) جنسیت بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۵۳ ۲) کودکان ، بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۵۵ ۳) مشاغل خاص بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۵۷ ۴) اقلیت های خاص بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۶۰ بند سوم) بزه‌دیدگان کلاسیک (سنتی) و قربانیان جدید جرایم تروریستی
۶۱ الف) بزه‌دیدگان تروریسم هسته ای، بیولوژیکی و سایبری
۶۴ ب) بزه‌دیدگان تروریسم دولتی
۶۶ بند چهارم) انواع بزه‌دیدگان بر اساس آثار بزه بر بزه‌دیده
۶۷ الف) آثار جسمی جرایم تروریستی
۶۸ ب) آثار روانی جرایم تروریستی
۷۱ ج) آثار مالی جرایم تروریستی
۷۳ بخش دوم) حمایت های حقوقی و پیرا حقوقی از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۷۵ فصل نخست) بررسی شیوه های حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست های جنایی مدرن
۷۵ مبحث نخست) حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در قانونگذاری های مدرن
۷۶ گفتار نخست) شناخت حمایت های مالی و غیر مالی از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی

۷۷ گفتار دوم) حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در در قانونگذاری کشورها و سازمان های بین المللی
۸۱ مبحث دوم: بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در قانونگذاری کشورها و سازمان های بین المللی
۸۱ گفتار نخست) فرانسه، ایتالیا و بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۸۵ گفتار دوم) ایالت متحده امریکا ، اسراییل و بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۹۱ گفتار سوم) حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در ایران و سایر کشورها
۹۵ گفتار چهارم) بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در اتحادیه و شورای اروپا
۱۰۰ فصل دوم) خدمات و حمایت های مالی و غیر مالی از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۰۰ مبحث نخست) حمایت کیفری از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۰۲ گفتار نخست) مجازات و منع تروریسم
۱۰۷ گفتار دوم) تشدید مجازات و مبارزه با تروریسم
۱۰۸ مبحث دوم) حمایت های مالی از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۰۹ گفتار نخست: منابع تامین خسارات بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۱۱ بند نخست) جبران خسارات بزه‌دیدگان جرایم تروریستی توسط تروریستها
۱۱۲ بند دوم) تامین خسارات بزه‌دیدگان اعمال تروریستی از طریق بیمه
۱۱۶ بند سوم) تامین خسارات بزه‌دیدگان جرایم تروریستی از منابع دولتی و کمک های مردمی
۱۲۲ مبحث سوم) حمایت های غیر مالی از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۲۳ گفتار نخست) اصول مربوط به نحوه قانونگذاری و رسیدگی و اجرای قانون
۱۲۴ گفتار دوم) حقوق آگاهی و اطلاع رسانی و تامین امنیت بزه‌دیدگان جرایم تروریستی
۱۲۹ گفتار سوم) ارائه حمایت های پزشکی و سایر خدمات به بزه‌دیدگان جرایم تروریستی

نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۳۸

منابع و مأخذ ۱۴۵

تقدیم به:

سلام بر آنانی که در پنهان خویش همواره بهاری برای شکفتن دارند. باور کنیم فراگیری علم فرصت عزیز و مغتنمی است که همواره در زندگی انسانهایی رخ می دهد که خود تشنه ی این راه هستند. در این میان حضور گشایشگر اساتید و راهنمایان الزامی و ضروری است این افراد سرشار از آگاهی، روشنگران طریقی هستند که بی چشمداشتی مسیر را برای طالبان علم هموار می کنند.

می توان از اساتید بسیاری یاد کرد، اما شایان ذکر است استاد عزیزم مرحوم جناب دکتر **مهدی شهیدی** یکی از ماندگارترین نام هایی است که همیشه در ذهن پر خاطره اینجانب نقش بسته است آن استاد وارسته از دسته شرافتمندانی بود که نامش جاودانه خواهد ماند چرا که این نامهای انسانها است که در اذهان می ماند. در روزگار حضور پر معرفتش بسیار کوشید تا هر آنچه در توان دارد بی دریغ بیاموزاند. اکنون فرصتی فراهم شد تا با بضاعتی اندک حاصل مدتی دود چراغ خوردن را تقدیم بدارم به روح زلال ترین استاد که همیشه خود را مدیون ایشان می دانم و با حنجره ای بغض آلود می گویم:

ما بی تو تا دنیاست دنیایی نداریم

چون سنگ خاموشیم و غوغایی نداریم

ای سایه سار ظهر گرم بی ترحم

جز سایه دستان تو جایی نداریم

تشکر و قدردانی

ای خوش آن عمر که در خدمت استاد گذشت.

اکنون که فرصتی فراهم آمده است، بر خود واجب می دانم که از زحمات استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسین غلامی به خاطر صبر و کمک هایشان در مسیرنگاشتن و تدوین این رساله قدردانی کنم، چرا که به سرانجام رساندن این رساله بدون راهنمایی و همراهی ایشان برایم امکان پذیر نبود.

همچنین از استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی به خاطر راهنمایی های ارزشمندشان تشکر و قدردانی می کنم، و بر خود می بالم که رساله خود را با مشاوره ایشان استاد پیشگام در حوزه علوم جنایی ایران به پایان رساندم.

لازم می دانم از استاد ارجمند جناب دکتر باقر شاملو که زحمت داوری این رساله را تقبل

کردند، نیز تشکر و قدردانی می نمایم.

مقدمه :

حملات شرورانه و خصمانه قربانیان متعدد و مختلفی را در پی خواهد داشت، از جمله کسانی که کشته و شکنجه شده اند، کسانی که محروم و معلول شده اند کسانی که به آنها توهین شده و بهت زده گشته اند، کسانی که در نتیجه این اعمال مجروح شده اند ، کسانی که ربوده شده اند و یا بازداشت شده اند، افرادی که محروم و بی خانمان شده اند و کسانی که تهدید و تحقیر شده اند. بزه‌دیده جرم از سده ۸۰ و بعد از آن از سوی سیاست جنایی مورد توجه خاص قرار گرفت. این حمایت های قانونی به فشارهای نامطلوب فرایند دادرسی کیفری بر بزه‌دیده توجه داشته و به سوی تجهیز و جبران خسارات مادی و غیر مادی بزه‌دیدگان گام برداشته است.

این امر با عنوان بزه‌دیده شناسی که در آغاز به مطالعه نقش و ویژگی های بزه‌دیده در تکوین جرم و همچنین رابطه قربانی جرم و مجرم پرداخته بود، از اواخر سال های ۱۹۷۰ تا ۱۹۷۵، ضمن حفظ هویت قبلی خویش چشم انداز جدیدی را ارائه می دهد که در آن شخص بزه‌دیده به عنوان یک انسان - بدون توجه به فعلیت عمل جنایی و دخالت وی در وقوع جرم - مورد مطالعه قرار می گیرد.

این تحول تحت عنوان حمایت از بزه‌دیدگان به بزه‌دیده شناسی ثانوی یا بزه‌دیده شناسی کنشی معروف گردید، در زمانی کوتاه از یک سو به تاسیس سازمان ها، انجمن ها و صندوق های حمایت از بزه‌دیدگان و همزمان از سوی دیگر به ایجاد تحول در قوانین جزایی برخی از کشورها به طور مثال قانون آیین دادرسی فرانسه در ژوئن ۲۰۰۱ در جهت ملاحظه حقوق و موقعیت های حقوقی بزه‌دیدگان و تامین خسارت توسط دولت ها و بسیاری از دیگر کشورها و البته بعد از آن منجر به سیاست گذاری های منطقه ای مانند شورای اروپا و بین المللی مانند اقدامات سازمان ملل

متحد، از جمله تصویب طرح اصول اساسی استفاده از برنامه های عدالت ترمیمی در موضوعات کیفری در شورای اقتصادی و اجتماعی آن سازمان در سال ۲۰۰۲ شد.^۱

این حمایت از بزه‌دیدگان به تدریج گسترش یافت، طوری که تمام جنبه‌های حمایتی بزه‌دیدگان را در برگرفت تا جایی که اکنون به حمایت از قربانیان غیر مستقیم جرم یعنی افرادی که به نوعی با قربانیان مستقیم ارتباط دارند نیز سرایت داده شده است.

از سوی دیگر، از سال ۱۹۶۰ جامعه متمدن به صورت جدی از بیماری جهانی تروریسم رنج برده است. این امر واقعیت دارد که هر سال تروریسم رشد بیشتری نسبت به سال پیش دارد، البته اگر اذعان کنیم که تروریسم در اعماق تاریخ تا کنون جای داشته است، سخن گزارفی نگفته ایم.^۲

برای مثال در سال ۱۹۷۰ حدود ۳۰۰ حمله تروریستی در دنیا گزارش شده اند، در حالی که در سال ۱۹۹۹ یعنی ۲۰ سال بعد این حملات به ۵۰۰۰ حمله در سال افزایش یافته است.

در پی گرایش‌های سیاسی که در سال‌های ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ روی داد، بزه‌دیدگان گاه و بیگاه جرایم تروریستی افزایش چشم‌گیری داشته است.

در سال ۱۹۹۷ طی برآوردی ۲۲۱ کشته و ۶۹۰ زخمی گزارش شد. فقط در طی یک روز در آگوست ۱۹۹۸ بر اثر بمب‌جا سازی شده در یک ماشین در کنیا و تانزانیا ۲۶۰ نفر کشته و ۵۰۰۰ نفر زخمی شدند. در همین سال در ایرلند شمالی بر اثر انفجار بمب ۲۵۰ نفر زخمی گشتند.

در کشورهای دیگر دنیا نیز این حملات تروریستی کم و بیش روی داده است. در سال ۱۹۹۹ باز این تعداد افزایش یافت، برای مثال در روسیه نوع و شیوه تروریسم بسیار ظالمانه تر و دارای

^۱ . غلامی حسین، عدالت ترمیمی، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۷، ص ۱۶۷.

^۲ .ر.ک.، انور خامنه‌ای، شاه‌کشی در ایران و جهان، تهران، چاپ‌بخش، ۱۳۸۰.

آثار بیشتری شد. در شهر های مختلف روسیه تروریست های روس نزدیک به ۳۰۰ کشته و هزاران زخمی در پی انفجارهای ساختمان ها قربانی به جای گذاشته اند. در طی جنگهای داغستان و چچن ، حملات همراه با خودکشی تروریست ها زیاد شده است.

در آغاز سال ۲۰۰۰ بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در بخش های شهر های مدرن بیشتر شدند. برای مثال یک شهردار در کلمبیا ترور شد، یک قاضی در پاکستان کشته شد و در اسپانیا یک افسر نظامی در بمبی در ماشین اش به قتل رسید.^۳

تروریسم علاوه بر بزه‌دیدگان جانی ،اموال و خسارت های غیر انسانی را نیز در پی داشته است، در بخش های خصوصی و دولتی این ضررها بلیون ها دلار تخمین زده شده اند.

خسارات تجاری در امریکا و سایر کشور ها به عنوان عمده ترین خسارات مالی بوده اند. در سال ۱۹۹۹ بانکی در آتن ، در آلمان یک رستوران ، در هند یک قطار، در سودان یک ایستگاه گاز، در ترکیه یک خط لوله کشی و در یمن یک سوپرمارکت منفجر شد. این خسارات در سال ۲۰۰۰ مستقیماً بر لوله های نفتی تمرکز یافت.^۴

در کنار این مسائل باید اذعان نمود که جرایم کمی هستند که مانند جرایم تروریستی بتوانند، در زمانی کوتاه دارای چنین آثار مخرب گسترده ای باشند. همانطور که در قسمت های بعد اشاره خواهد شد ، این خاصیت تروریسم است که به دنبال آسیب وارد نمودن به بیشترین تعداد در کمترین زمان است.

1- Yonah Alexande ,Terrorism in the Twenty First Century . Book Review of Counter Terrorism Strategies, 2004.

به هر حال در طول سده ۷۰ تروریسم در شکل‌های تروریسم داخلی، تروریسم تجزیه طلب و تروریسم سیاسی یکی از مشکلات عمده در اروپا را شکل داده است و تا کنون ادامه داشته است.

در این زمان، واکنش سیاست جنایی به عنوان مجموعه جهت گیری ها و راه کار های علمی مبارزه بر ضد پدیده مجرمانه و دانشی که اقدامات و تدابیری را برای سرکوبی پدیده مجرمانه، پیش گیری، حمایت از بزه‌دیدگان ارائه می دهد، مسئولیتش محدود می گشت به سازگار نمودن پلیس و قوانین دادرسی کیفری با آنچه در عمل اتفاق می افتاد. از این رو به خاطر تحت تاثیر قرار گرفتن جامعه از تروریسم این سیاست های ضد تروریسم هم قبل و هم بعد از اقدامات تروریستی تمهیداتی را در نظر می گرفتند. قبل از آن با تمهیداتی، در جامعه تلاشها و میزان هایی را برای مقابله با تروریسم لحاظ می کردند و یا مردم را از نقشی که می توانند و ابزار هایی که دارند آگاه می نمودند. جنبه ی دیگر اقداماتی بودند که بعد از رخ دادن حملات تروریستی و با سرعت بسیار و مدیریت زمان روی می دادند، مثلاً مشخص می نمایند چه تمهیداتی برای جلوگیری از اقدامات تروریستی آتی انجام دهند؟ ترس ناشی از این اقدامات را برای جلوگیری از واکنشهای اشتباه چگونه کنترل نمایند؟ آیا مناطق خاص و یا وسایل حمل و نقل خاصی نیاز به نظارت و مراقبت فوری دارند یا خیر؟

در نتیجه در اقدامات تروریستی بزه‌دیدگان به عنوان گروهی که تعارض بین تروریست ها و دولت ها در آنها نمود پیدا کرده بود و کسانی که قیمت واقعی تروریسم را پرداخته اند، به فراموشی سپرده می شدند.

این درست در زمانی است که بزه‌دیدگان جرایم تروریستی استحقاق یک همبستگی مشترک را برای کمک دارند، چون بی گناه می باشند و کسانی هستند که قیمت عدم توانایی

برای مقابله و منع تروریسم را پرداخت نموده اند. به دلیل آنها ست که ما از خیلی از اقدامات تروریستی نجات پیدا کرده ایم چون سوار قطار دیگری شده ایم، پرواز دیگری داشته ایم و یا در زمان انفجار در مکان دیگری بوده ایم.^۵

بیان مساله:

حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر در ایالت متحده آمریکا به مرکز تجارت جهانی و ساختمان پنتاگون که از آن به عنوان جدی ترین عملیات تروریستی قرن حاضر یاد می کنند، تنها در یک روز بیش از ۳۰۰۰ قربانی از شهروندان جامعه را در بر داشت. استفاده از هواپیما و مسافرین داخل آن به عنوان ابزاری برای کشتار که دارای آثار فیزیولوژیک، جسمانی و روان شناختی بسیاری بود، حاکی از اثبات این واقعیت می باشد که تروریسم پدیده ایی است که نه تنها از گذشته ایی دور بلکه تا مدت زمانی بعد از این نیز بشر با آن درگیر و دار خواهد بود. فجایع انسانی چون ۱۱ سپتامبر و پیش از آن انفجارات آوریل ۱۹۹۶ اوکلاهاما دوباره در همین کشور را نباید مبین این مساله دانست که آماج اقدامات تروریستی تنها منحصر به این قاره است، اختلافات و درگیری های ایرلند شمالی، خشونت های مربوط به ETA در ایالت باسک ایتالیا، مساله کشمیر در میان کشور های هند و پاکستان، جنبش جدایی طلبان در سریلانکا، درگیری های کردهای پ پ ک در ترکیه کانادا و ایالت کبک، اقدامات تروریستی ۲۰۰۴ مادرید، بمب گذاری های لندن در سال ۲۰۰۵ به اضافه موارد زیادی از هواپیما ربایی، بمب گذاری و قتل افراد برجسته از دولت ها یا گروه های خاص ایدئولوژیکی تنها نمونه ای از اقدامات تروریستی می باشد که فقط در جراید در طول هفته به چشم می آیند.

1- Conference Victime of Tterrorism, 10 and 11 march, Harvard Educated una bomber
<http://www.euforumrj.org/Activities/conferences.Tilburg.htm>Theodor.

بدون استثنا در تمام اینها هدف اغلب جان و مال شهروندان غیر نظامی، اعضای نیروهای نظامی غیر درگیر در جنگ هستند به صورت اتفاقی در موقعیت های تروریستی حضور داشته اند و مطمئنا در جریان تصمیم تروریست ها نبوده اند. در زمینه تروریسم تا کنون بیش از ده ها نشست، صدها کتاب و مقاله ارائه شده است. سازمان های جهانی و منطقه ایی چون سازمان ملل، اتحادیه اروپا، شورای اروپا، کنفرانس سران کشورهای عرب و... اسناد زیادی را در این زمینه به تصویب رسانده اند. به اینها باید قوانین داخلی کشورها مانند قانون ۹ سپتامبر ۱۹۶۸ فرانسه و یا قانون ضد تروریسم انگلستان را نیز افزود.

بی شک مظاهر تروریسم را باید جرم انگاری کرد، موضوعی که به تصدیق اکثریت صاحب نظران هنوز دارای تعریفی مورد وفاق همگان نمی باشد. برای مثال در پیش نویس اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری که البته بعد ها از آن حذف شد یکی از بهترین تعاریف از تروریسم را داشته ایم. پیش نویس، تروریسم را ارتکاب، سازماندهی، حمایت، دستور، تسهیل و تحمیل اقدامات خشونت آمیزی در یک کشور با هدف قرار دادن اشخاص و اموال به منظور ایجاد وحشت، ترس و ناامنی در اذهان عمومی و یا شخصیت های دولتی، با هر نوع ملاحظات سیاسی، فلسفی، نژادی و یا قومی که آنها برای توجیه اقدامات خود دارند، تعریف کرده است. با هر صورت مساله ایی که در چالش باشیم، بازنده ی اصلی اقدامات تروریستی بزه دیدگانی هستند که این اقدامات اصولا و ابتدائا تعدی و تجاوز به حقوق اولیه و اساسی آنها چون حق حیات آزادی، مالکیت شان می باشد.

جرم شناسی واکنشی با رویکرد بزه دیده شناسی از آغاز سده ۸۰، بزه دیده شناسی علمی را با بررسی نقش بزه دیده در ارتکاب جرم آغاز نمود. بعد از آن کم کم بزه دیده شناسی حمایتی مطرح گشت که در جهت اضمحلال آثار و نتایج نامطلوبی بزه گام برداشته است. رویکردی

کاملاً حمایت محور در راستای خسارت-زدایی مادی و معنوی از یکی از مهمترین بازیگران فرآیند بزهکاری که بزه‌دیده است، با این پیش فرض ها که بزه‌دیده و یا حداقل افراد تحت تکفل وی بزه‌دیدگی را تجربه نموده اند و با تحمل جرم دچار مشکلات بسیار جسمی و روانی شده اند.

بزه‌دیدگان جرایم تروریستی نیز بیرون از این شاخه رشته جرم شناسی نیستند و تنظیم روندی در جهت خسارت زدایی از آنان و همچنین تامین امنیت و اعاده وضعیت سابق و سایر حمایت ها چون خدمات پزشکی عاطفی، روانی از آنها باید در اولویت های هر سیاست جنایی قرار بگیرد. این موضوع در کشورهای دارای سیاست جنایی پیش رو حتی به مرحله قانونگذاری نیز رسیده است. قبل از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ واکنش به بزه‌دیدگان جرایم تروریستی با قانونگذاری های عادی هماهنگ با پروسه جرایم عادی انجام می شد. کم کم اعلامیه اصول اساسی عدالت برای بزه‌دیدگان جرایم سوء استفاده از قدرت و همچنین کنوانسیون اروپایی جبران خسارت بزه‌دیدگان جرایم خشونت آمیز در سال ۱۹۸۵ در این رابطه به تصویب رسیدند.

در حال حاضر جرایم تروریستی با چهره ی متغیر خود و بزه‌دیدگان متعدد و متفاوت خود حیات بشر را تهدید میکند، اینجاست که با این سوالات روبرو می شویم که چه راهکارها و ابزار هایی می تواند به بهترین شکل ممکن به بزه‌دیدگان کمک کند و سیاست جنایی در این امر چه وظایفی را به عهده خواهد داشت؟

سوال یا سولات تحقیق:

سؤال اول:

مهمترین شاخصه های یک سیاست جنایی مطلوب ناظر به حمایت از بزه‌دیدگان جرایم

تروریستی کدام است؟

سؤال دوم:

در یک سیاست جنایی مطلوب نقش و جایگاه دولت و جوامع مدنی در حمایت از

بزه‌دیدگان جرایم تروریستی چگونه است؟

سؤال سوم:

در سیاست جنایی کشورهای دارای سیاست جنایی مدرن و ایران مهمترین گونه های

حمایت از بزه‌دیدگان جرایم تروریستی چیست؟

فرضیه یا فرضیه ها:

فرضیه ۱:

در سیاست جنایی مطلوب، علاوه بر اعمال مسئولیت کیفری نسبت به بزهکاران جرایم

تروریستی، از بزه‌دیدگان این جرایم در قالب تدابیر مالی و غیر مالی حمایت می گردد.

فرضیه ۲:

دولت و جوامع مدنی چون NGOها در سیاست جنایی مطلوب ناظر بر حمایت از

بزه‌دیدگان باید در راستای ترمیم آثار بزه‌دیدگی و جبران خسارات آنان اقدام نمایند.

فرضیه ۳:

در سیاست جنایی ایران سزادهی بزهکاران در اولویت و در کنار آن جبران خسارت همچون سایر جرایم از مهمترین گونه های حمایت می باشند. کشورهای دارای سیاست جنایی پیشرو در این امر مثل ایتالیا و فرانسه به قانونگذاری های جامعی را در رابطه با بزه‌دیدگان جرایم تروریستی داشته اند.

سوابق تحقیق:

در زمینه جرایم تروریستی در آثار متخصصان علوم سیاسی بیش از صدها کتاب و مقاله به رشته تحریر درآمده است، که مطمئناً در راستای تحقیقات حقوقی کاربرد زیادی ندارند.

در دهه اخیر سابقه تحقیق در رابطه با بزه‌دیده شناسی دارای رونق بسیاری بوده است، درباره ی بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در ایران، تنها چندین پایان نامه در رابطه با جرایم تروریستی و مبانی جرایم تروریستی به رشته تحریر درآمده و تنها نوشته قابل اعتنا در رابطه با این موضوع، مقاله ایی با ترجمه آقای دکتر نجفی ابرند آبادی با عنوان رهیافت جرم شناختی و بزه‌دیده شناختی به تروریسم، نوشته اتنف،رنالد در مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی بود.

اما در خارج از ایران منایعی به زبان انگلیسی یافت شد که سعی شده است با محوریت آنها و با تاکید بر نظام های حقوقی این کشور های عمدتاً اروپایی مفهوم بزه‌دیدگان جرایم تروریستی بیشتر روشن گردد. مجموعه سخن رانی های استادان حقوق جزا و بین الملل در کنفرانس بین المللی استاندارد های بزه‌دیدگان تروریسم در هلند را نیز می توان از اهم منابع موجود در این زمینه معرفی نمود.

اهداف تحقیق:

۱. تشریح جایگاه بزه‌دیدگان جرایم تروریستی و ارائه راهکار های بهتر در حمایت از ایشان

۲. تعیین میزان نقش و مسئولیت بزهکاران، جامعه، دولت در فرآیند ارتکاب و جبران

خسارات ناشی از تروریسم

۳. تشریح نیازهای مالی و غیر مالی بزه‌دیدگان جرم تروریستی.

تعریف مفاهیم و اصطلاحات:

۱_ سیاست جنایی: مجموعه‌ای از جهت‌گیری‌ها و راهکارهای علمی مبارزه بر ضد چدیده

مجرمانه و اعاده وضعیت به ما قبل ارتکاب تا آنجایی که امکان پذیر است.

۲_ بزه‌دیده: اشخاصی که به دلیل وضعیت فردی و یا عضویت و وابستگی در یک گروه و یا

حتی صرفاً به دلیل حضور در مکان و زمان خاص متحمل پیامد‌های درد آور و مشقت باری شده

اند که این وضعیت مطمئناً دارای آثار جسمی، روانی، اقتصادی، سیاسی و حتی اجتماعی خاص

خود را در پی خواهد داشت.

۳_ جرایم تروریستی: گرچه وفاق عمومی بر این مفهوم هنوز ایجاد نشده است و هر مرجعی با

توجه به منافع و تعریفی که از امنیت ملی خود دارد، جرایم تروریستی را تعریف می‌نماید، ولی

می‌توان گفت تروریسم عبارت است از ارتکاب، سازماندهی، حمایت دستور، تسهیل و تحمیل

اقدامات خشونت آمیزی در یک کشور با هدف قرار دادن اشخاص و اموال به منظور ایجاد

وحشت، ترس و ناامنی در اذهان عمومی و یا شخصیت‌های دولتی با هر نوع ملاحظات سیاسی

فلسفی، نژادی و یا قومی که برای توجیه اقدامات خود دارند.

مشکلات و تنگناهای احتمالی تحقیق:

_ جدید بودن عنوان و عدم وجود منابع فارسی در این زمینه.

_ عدم وجود آمارهای صحیح و کامل در حقوق ایران.

ساماندهی و روش تحقیق:

روشی که در این رساله مورد استفاده قرار گرفته روشی تحلیلی و توصیفی بوده که با استفاده از منابع کتابخانه ایی و مراجعه به سایت های مختلف اطلاع رسانی داخلی و خارجی صورت گرفته است.

مطالب این تحقیق در دو بخش مورد مطالعه قرار گرفته است، از آنجایی که بررسی هر امری نیاز به تعیین محدوده و چارچوب دارد، در بخش اول به بررسی اهمیت، مفهوم و گونه های بزهیدگان جرایم تروریستی اختصاص یافته است. در این بخش در سه فصل به اهمیت جایگاه بزهیدگان جرایم تروریستی، تعریف بزهیدگان جرایم تروریستی و در آخر به گونه شناسی بزهیدگان این گروه پرداخته ایم. بخش دوم رساله به انواع کمک های مالی و غیر مالی به بزهیدگان جرایم تروریستی اختصاص یافته است. در این بخش، دو فصل را به بررسی کمک هایی که در سایر سیاست های جنایی پیشرو در رابطه با بزهیدگان جرایم تروریستی در نظر گرفته شده و سپس بررسی انواع این کمک ها، اختصاص داده ایم.

بخش اول) اهمیت، تعریف و گونه های بزهیدگان جرایم

تروریستی

در مجموع حاضر که تحت عنوان سیاست جنایی در قبال بزهیدگان جرایم تروریستی تهیه و تدوین شده است، به نظر می رسد بیان خلاصه ایی از نقش و جایگاه بزهیدگان در سیاست جنایی و خصوصا این جایگاه و دلایل اهمیت آن به بزهیدگان جرایم تروریستی ضروری به

نظر برسد. لذا در بخش حاضر که شامل سه فصل می باشد فصل نخست اختصاص به بررسی جایگاه بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست جنایی، اهمیت آن و همچنین بررسی این اهمیت در آیینہ قوانین کشورهای دارای سیاست جنایی مدرن دارد. با در نظر گرفتن این امر که شناخت هر موضوعی نیاز به داشتن تعریف و یا حداقل تبیین محدوده می باشد در فصل دوم به تعریف بزه‌دیدگان جرایم تروریستی و دشواری های این تعریف و راه حل هایی پرداخته ایم که برای حل این مشکل ارائه شده اند. فصل آخر به مهمترین قسمت بخش یعنی انواع بزه‌دیدگان جرایم تروریستی با عنوان گونه شناسی بزه‌دیدگان جرایم تروریستی اختصاص یافته است.

فصل نخست) بزه‌دیدگان جرایم تروریستی و تعریف آنها

با توجه به اینکه ورود و مباحثه در یک موضوع نیازمند شناسایی و تبیین سیر تاریخی و مسیر هایی می باشد که آن امر طی نموده است در این فصل به بررسی سیر ظهور بزه‌دیدگی شناسی و توجه آن در این میان به بزه‌دیدگان جرایم تروریستی پرداخته ایم. در این راستا، مبحث اول اختصاص به تشریح نیاز به مطالعه عمیق بزه‌دیدگان و خصوصاً بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست جنایی دارد و در مبحث دوم به دلایل اهمیت و توجه به بزه‌دیدگان جرایم تروریستی

در ده اخیر پرداخته شده است. با توجه به اینکه نیاز به بررسی عملی جایگاه بزه‌دیدگان جرایم تروریستی نیز داشته ایم، در مبحث سوم سعی شده به قوانینی که در کشورهای پیشرو در رابطه با بزه‌دیدگان جرایم تروریستی به تصویب رسیده پرداخته شود.

مبحث نخست) نقش و جایگاه بزه‌دیدگان جرایم تروریستی در سیاست

جنایی

مبحث حاضر به طور خلاصه به بررسی نحوه شکل‌گیری و ظهور بزه‌دیده‌شناسی و تبیین این فرآیند در رابطه با بزه‌دیدگان جرایم تروریستی پرداخته است.

پیش از این بزه‌دیدگان دارای نقش جزئی محدود به گزارش‌های جنایت در دادگاهها را داشتند و البته در صورت نیاز به عنوان شاهد، مدارکی را به دادگاه ارائه می‌دادند، در حالی که درست در همین زمان است که بزه‌دیدگان و بازماندگانشان از نظر مادی و روانی به کمک نیاز دارند و چه بسا در صورتی که از نیازها و احساساتشان آگاه نباشیم برای دومین بار به دلیل کمبود توجه همانطور که خواهد آمد آسیب خواهند دید.

بنیامین مندلسون که از پیشروان بزه‌دیده‌شناسی در سال ۱۹۴۰ می‌باشد، اعتقاد داشت که بزه‌دیده به اندازه کافی مورد مطالعه و تحت حمایت دادگستری قرار نگرفته است، وی نمی‌داند که در تاریخ بر سر تقاضاها و خواسته‌هایش چه خواهد آمد.^۶

گفتار نخست) دلایل توجه به بزه‌دیدگان و ظهور بزه‌دیده‌شناسی در

سیاست جنایی

۱- لیز، ژرار و فیلیزولا، ژینا، بزه‌دیده و بزه‌دیده‌شناسی، ترجمه روح‌الدین علی‌وند و احمد محمدی، چاپ اول، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۷۹، ص ۵۳.